

НЕДОЛІКИ СИРОВИННОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Вплив структурних змін в економіці на динаміку показників називається структурним ефектом. Він позитивний, якщо структурні зміни супроводжуються високими темпами зростання економіки. Він від'ємний, якщо індекс структурних змін має невелику величину, при цьому економічні пропорції консервативні та має місце застій або зменшення обсягів виробництва.

Регулювання структурних змін в економіці є завданням структурної політики. В широкому розумінні структурна політика держави – це обґрунтування цілей та характеру структурних перетворень, визначення комплексу заходів щодо підтримки розвитку тих елементів економічної системи, які забезпечують економічне зростання та вирішення актуальних проблем сьогодення.

Існує два типи структурної політики: пасивна та активна. Пасивна структурна політика полягає в тому, що держава створює правову базу для вільного переливання капіталу та праці з одних галузей в інші, але безпосередньо не втручається в інвестиційні процеси. Структура змінюється внаслідок змін у нормах прибутку. Якщо в певній галузі попит перевищує пропозицію, то в цій галузі норма прибутку зростає. Капітал з інших галузей вилучається власниками і вкладається в галузі з підвищеною нормою прибутку. При цьому норма прибутку в цій галузі спочатку знижується до середньої величини, а потім стає меншою за середню. Власники капіталів починають вилучати їх з цієї галузі і вкладати в іншу, де норма прибутку стає більшою за середню. Отже, ринкове саморегулювання забезпечує найвідповіднішу вимогам ринку структуру економіки. Але цей шлях пов'язаний зі значними соціальними втратами.

Активна структурна інноваційно-технологічна політика полягає в тому, що держава широко застосовує державні важелі для прискорення прогресивних структурних зрушень.

Для визначення моделі структурної політики та обґрунтування заходів щодо розвитку застосовуються альтернативи рішень. Подолання корупції мусить стати лише першим і далеко не найскладнішим етапом будівництва держави. За наявності політичної волі це можна зробити за кілька років.

Далі постає складніше питання: яку модель соціально-економічного розвитку повинна обрати держава?

Над цим варто думати вже зараз, оскільки, враховуючи стрімкість, з якою розвиваються геополітичні події, часу для роздумів нема.

Якщо проаналізувати, як успішні країни стали успішними, то вибір невеликий: або повторювати шлях країн, які планомірно розвивали власну промисловість, захищаючи і допомагаючи їй на початкових етапах, або стати сировинною колонією, що експортує природні ресурси в обмін на промислові товари.

Підтверджують це історичні приклади[1].

1. Головною заборонаю Великобританії щодо власних колоній була заборона обробної промисловості. З колоній дозволявся лише експорт сировини. Великобританія імпортувала до власних колоній готовий продукт. Війна за незалежність США почалася, зокрема, через цю заборону.

2. Європа і США у 19 столітті штучно створили власну обробну промисловість, закрившись на деякий час від розвинутої Британії митами на ввезення промтоварів та заборонивши експорт сировини. З часом потреба у митах відпала.

3. План Маршала передбачав таку ж "штучну" і "неринкову" реіндустріалізацію Європи після Другої світової війни. Оскільки вільна торгівля з більш розвинутими Штатами могла вбити європейську промисловість у зародку, на перших етапах її захищали протекціоністською митною політикою.

Цю тенденцію, але від зворотного, підтверджує приклад Африки, Латинської Америки та частини Азії. Там, де нема промисловості, і де відразу відкриваються митні бар'єри для більш конкурентоздатних товарів, промисловість не виникає, а держава змушена спеціалізуватися на торгівлі бананами - як Еквадор.

Там доводиться конкурувати з іншими невдахами низькими зарплатами населення, щоб туди перенесли збирання готових деталей чи ті галузі промисловості, які вже досягли піку продуктивності.

Слід зазначити, що застосування вільної торгівлі країнами третього світу є ключовою рекомендацією від Міжнародного валютного фонду та Світового банку, що включена до так званого Вашингтонського консенсусу - комплексу заходів, які пропонують МВФ і СБ всім країнам, що розвиваються.

Нобелівський лауреат з економіки Джозеф Стігліц у книзі "Глобалізація: тривожні тенденції" пише: "Західні країни проштовхують лібералізацію торгівлі щодо тієї продукції, яку експортують вони, і в той же час продовжують зберігати захист тих секторів своєї економіки, в яких їм могла би загрозувати конкуренція країн, що розвиваються".

Виходить, МВФ та СБ пропонують бідним країнам, у тому числі й Україні, те, що Великобританія нав'язувала своїм колоніям, і зворотне до того, чим був План Маршала для Європи.

Це пов'язано з тим, що джерелом промисловості є інтелект людини, чий ресурс необмежений. Сільське господарство стримується природними умовами, тому його потенціал обмежений. Відповідно, із зростанням масштабу виробництва віддача від промисловості зростає, а від сільського господарства - падає.

Для промислової країни людина - ресурс, в першу чергу, інтелектуальний. Для аграрної країни людина - це додатковий рот, який природа мусить прогодувати. Саме тому у сільськогосподарській Німеччині 20 млн німців виявилися "зайвими", а в промисловій Німеччині вони приносили користь.

Наша держава довгий час вважалася житницею Європи. Наш чорнозем є предметом гордості українців і колосальним природним ресурсом. Існує велика спокуса максимально використати цей природний ресурс і заповнити світ українським зерном.

Виникає питання: чим українське зерно краще за еквадорські банани? Чи не станемо ми "банановою республікою", роблячи ставку на експорт сировини?

Можливо, слід ставати нацією промисловців-новаторів, які з повагою ставляться до свого минулого і традицій, але зосереджені на створенні нового образу України у світі.

Україна має досвід радянської індустріалізації, але цей досвід дуже болючий з огляду на ціну, яку заплатив український народ. Можна сказати, це не був у повній мірі свідомий історичний вибір українців як нації.

Водночас, українці продемонстрували інтелектуальну готовність до тогочасних стандартів промисловості, а Українська РСР стала локомотивом СРСР. Українська космічна та літакобудівна галузі і сьогодні є конкурентоздатними у світі.

Справжню індустріалізацію можливо провести вже зараз, маючи національну державу. Для цього потрібно пройти шлях країн Європи, США, Японії.

Внутрішній ринок України не такий великий, але достатній для того, щоб стати базою для нової української промисловості. З часом вона повинна стати експортоорієнтованою та конкурувати на зовнішніх ринках. Для цього треба зробити те, що свого часу робили Європа, США та інші розвинені держави.

1. Заборона експорту з України необробленої сировини.
2. Підвищення імпорتنих мит на закордонні промтовари, субсидіювання і пільгове оподаткування галузей, що виробляють вітчизняні аналоги.
3. Скасування мит на експорт з України промислової продукції.
4. Державна підтримка та пільгове оподаткування науково-дослідної діяльності, у тому числі технологічних парків.
5. Довгострокове залучення інвестицій у перспективні галузі промисловості.

Звичайно, така політика в короткостроковому періоді буде не вигідна українським споживачам. Для них знизиться доступ до імпорتنих товарів, і вони будуть змушені купувати українські аналоги, можливо, не настільки якісні.

Проте споживачі повинні розуміти: кредити МВФ не безмежні, валюта в державі може закінчитися. Тому краще за певний час налагодити власне виробництво, яке забезпечить Україні реальну самостійність.

"Найбільш успішно відкривали себе для світу країни, що розвиваються, у Східній Азії, але вони робили це поступово. Вони обережно знімали протекціоністські бар'єри, ліквідуючи їх тільки тоді, коли вже були створені робочі місця. Держава там грає роль підприємця в організації підприємств", - писав Стігліц.

Важливим питанням є те, що власниками великих промислових підприємств у нас є олігархи, тому надання їм пільг може обернутися не інвестиціями у виробництво та ростом зарплат працівників, а збагаченням олігархів.

Свідомий перехід від історичних традицій землеробства до масштабного промислового виробництва буде означати настання в Україні епохи, яку пережили інші народи, та нового типу мислення. Ключова

ознака нового типу мислення - свідомий відхід від традицій та утвердження свободи творити нове - повинна відбутися, в першу чергу, в економіці.

Список літератури:

1. Статюха Г.О. Проблеми розробки і реалізації індикаторів сталого розвитку регіону / Г.О. Статюха, Т.В. Бойко Екологія і ресурси. – 2012, Вип. 15. – с. 83-97.